

הדריכות אל ה
אל תוך לבו יוץ
מיסורים או מש
לבו פתוות. ואז ו
ואם גם מכך
ידי זה והטמו
תתפרק גם שמו
גדולה על אשר
גודול של אמונה

מוציאים ליטמה

כאמור לעיי
בחינות, יש שני
הבחינה לבו
הוא "שמחה שי
(דברים כת, טו), כי
ואיכות שמחתו ו
מדרגתו.

חג המיצות

בגמ' בע"ז (ו)
מצות סוכה שייע
יש להבין ג
מצאות אחריות? ג
הכנה שהרי לא
دلילא, אבל מ
אתערותא דלתת
ובאמת אפי
לهم אחיזה בבי
עליהם דכל צדקה ו

הגדה של פסח

ס' 302

מוציאים ליטמה

הנה בדרך העולם האדם שמח בהרבות הון. כשמרווחה הימים שמה, וכשמושיען
להרווחה מחר יוסיף בש מהותו, וכן הלאה כתוספת ממונין כן תוספת ש מהותו. ויש
שיספרו לנו שידיננו הרווחה הרבה ונשחת, אך כשיוסיףו לספר שהרווחה עוד, וכן
פעם שלישית והלאה - הפעים האחזרונות לא תעוררנה בנו שמחה גדולה כמו
הראשונה.

מהו ההפרש?

יعن שבונגע לעצמו אין האדם מתרגל בנקל להצלחה, ולכנן שמחתו מ迢וספת
והולכת. מה שאין כן באשרם של אחרים, האדם מתרגל, ורגש שמחתו פוחת
והולך.

כשנסתכל בנו נראה שבהגע איזה חג הננו שמחים כל אחד כפי ערכו בשמחה
החג, אך שמחה זו אינה מ迢וספת מדי יום ביום, אלא כפי ערך שהתרגלו בחג
שמחתו הולכת ופוחתת.

אמנם לא כך היא דרך גוזלי תורה ועובדות ה'. אדרבה, שמחתם היא פנימית,
משמעות התבוננותם הרבה בעניין החג, וכל שיתווסף ימי החג מתוסף התבוננותם,
ニוסיפו להריכיש גודלות ונפלאות בתורת החג והתנתנה העצומה אשר נתנו לנו
השי"ת בו, ואז תתווסף שמחתם דבר יום ביום.

זכור אזכור את מראה קדוש עליו מ"ר רבי צבי הידש ברוזיא צ"ל שביום
ראשון של חג היה נפלא מראהו ממש שמח עולם עליו, ומה יום ויום
קדושים מראהו הייתה מ迢וספת והולכת כמעט אקלים למעלה מעלה.

- טה -
שופחת המונע
מתנדמת בכח
יום

א. 7. 2

מוציאים ליטמה

אחד מן הטעמים בוגדרא שאין נושאים נשים בחול המועד הוא: "ושמחת בחג
ולא באשתך" (פרק ח עג). הרי כל שכן לא בתבונתן ולא בהיותן בטוחה בפרנסתן.
ושמחת בחג, הכוונה היא שמחה רוחנית, שמחה בהרגשת השובע בביטחון
השאייפות הגשמיות, וגם תוספת שמחה ב"יש" של הקדושה המלא מקומות ה"יש"
הנשמי. אבל איך יתכן שיהפוך אדם את שמחתו מקצת הגשמיות לגובה הדריכות?
ךך באופן אחד יתכן הדבר. ונברא העניין.

אמר מ"ר רבי צבי הידש ברוזיא צ"ל בשם הגרא ז"ל שכשם שאי אפשר
לזרע שדה אלא אם כן נחרשה מוקדם, כך טmetosם הלב מעכ卜 לפני זריעת הרגשת

- טה -
הדרך לפיכת
השמחה האשתיית
להחונית

ס' 302

ו

קדש

מוזגים בוס ראשון

נותל הכוויס בשתי ידייו, ובשפתachel לבך נוטל בימינו, ולא
יסיעו בשמאלי.

יש הנוהגים לומר לפני הקידוש:

**חריני מוקן ומופן לקים מצות קדוש וכוס
ראשון מארבע בוסות:**

לשם יוזיד קדרש א' בריך והוא ושבטת על ידי ה' הוא טמיר ונעלם, בשם
כל ישראל:

ויהיنعم אדרני אלהינו עליינו, ומעשה ידרני בזוננה עליינו,
ומעשה ידרני בזוננה;

בשבת מתחילהם כאן:

וירא אליהם אַתְּ־קָל־אֲשֶׁר עֲשָׂה וְהַגְּדוֹב מִאֵד וְהִי
ערב וניחברך

**יום הששי: ניבלו השמי והארץ וכל צבאים:
ויכל אליהם ביום השבעי מלאכתו אשר
עשאה, וישבת ביום השבעי מכל מלאכתו
אשר עשאה: ויברך אלהים את יום השבעי
ויקדש אותו, כי בז שבת מכל מלאכתו אשר
ברא אלהים לעשות:**

ומתחיל תפקידי של האדם לעשות, הן לפעל כלפי חוץ וליצור בעולם וגם לעשות ולהשלים את
עצמם.

⁹ מרבה לספר ⁹

בראשיתו, והוא לומד בניגון הלכות חמץ ומצה.

ברוב צניעתו סובב להכניס אחרים בטוד
ນ משך שעה ארוכה כנהוג בקהילות ישראל, ואילו
רכבה של העיר רבי שמואל סלאנט מסב בחדרו
מכאן ביזתו: זהו מנהג בכל שנות שבתי בירושלים,
הקטון שכחצר היהורדי ומעיין בגדרא ופוסקים.
העיר גדלה והולכת ברוך היא, ורבים השואלים
בחלות הפסח. מורי ההוראה של העיר זדinya
מסוכנים אל שולחן הטדור, מקיימים מצות ארבע
בראשית הלילה. כשרוב התושבים עומדים

מפרשם את בריאות העולם
החדש, ונעשה שותף
לקביה במעשה בראשית.
את חשיבות הדברים,
רוזאים אנו בדברי הנביא
(שעריה פג, כא): "עם זו יצרת
לי תהילתי יספרו" - הרי
סיפור תהילתו של
הקביה הוא מתבלת
היצירה.

רבי משה ליב שפוח
אשר בראש אלקיים לעשות
אחר בריאות העולם
והשלמת מעשה בראשית
עדי האלקים, המצויל לאדם
זהו "לעשות". העשיה
להשלמת העולם שברא
עדי ה' מוטלת על האומות,
כמו שנאמר "עת לעשות
להי". כי בORA העלים
השליטים את מלאכת
הבריאה היוצרה של כל
מערכות הטבע, חתיל על
בארם לפתח ולהשליט,
נטוע ולכנת עולם מלואו,
חויטיף רבי יוסף חיים
זונפלד השלמה נאה
לביאור זה: "עת' בגימטריא
ארבע מאות שבעים. נם
מוחילת התורה מתיבת
בראשית" עד סוף "זיכள"
יש ארבע מאות שבעים
תיבות, כמנין עית. למלמד
שאו היא עית לעשות
מוחילת תפkickו של האדם לעשות,

קדש
ליל הסדר בירושלים שבין החומות, הסדר
נמשך שעה ארוכה כנהוג בקהילות ישראל, ואילו
רכבה של העיר רבי שמואל סלאנט מסב בחדרו
הקטון שכחצר היהורדי ומעיין בגדרא ופוסקים.
את עירית הסדר הוא סיים כבר מזמן, כמעט
בראשית הלילה. כשרוב התושבים עומדים

כעט א' ג' ג' ג' ג'

(2)

הגדה
של פסח

גָּרְתָּן

נוטל את ידיו לאכילת הכרופט הטבול במי מלח ואינו מבורך "על נתילת ידים".

אשר בחר בנו מכל עם

בימי בחרותו נכנס רבי נחום רגוזניצקי אל הגאון רבי אברהם ישעה קרלייך בעל ה"חזון איש" ופניו נפולות.
נחום! - פנה אליו ה"חזון איש" - מפני מה אתה עצוב, והרי אנו בני ישראל עליהם נאמר "אתה בחודתנו מכל העמים"! איך אפשר להיות עצוב?!

וּרְמַמְנוֹןָ מִכֶּל לְשׁוֹן

בשלמא - אמר הצידיק רבי שמחה בונים מפשיסחא - "אשר בחר בנו מכל עם" - הדבר מובן, אך מהו "ורוממנו מכל לשון"?
אלא - השיב הרבי - הקדוש ברוך הוא העניק לבני ישראל רוממות צזו אשר אין בכח שום לשון שבoulos לתאר ולבטא את מעלהם הנשגבת!
"ורוממנו" הרבה מעל אפשרות הביטוי ב"כל לשון"!

וּחָזָק

בלילה נשגב זה - אמר הגאון רבי שלמה זלמן אויערבך - גאל אותנו הקב"ה מצרים וחכינו להיות "בניים אתם לה' אלוקיכם". על בן כל שנה ושנה ראוי להדר ולהחמיר בלילה זו בכל החומרות וההידורים אף אם איןanno מחמירין בהם בכל ימות השנה.

משום כך - המשיך רבי שלמה זלמן - אנו נהגים בלילה הסדו כאותם הפסוקים הסבירים שכל דבר שטיבולו במשקה חייב בנטילת ידים, ואנו נוטלים את הידים ללא ברכה לפני אכילת הכרופט הטבול במי מלח.

בא החל בעריכת

צורך מיד לקדש
ה' מכל הלילות.

יו עזבו את כל
אין בינו ובין עם
בגלות המור.
זה זו מתארכת

יה לקדש, נכנסו
עבדותו - עבודה

קדש היהודי על
את שמי וארע.
ערערים על כן,
וגרי סהדי אלא

ז שעה יפה מזו

הגדה נשרpta פרק חמיש פסחים

130 מטה רן

קברניט – מבוגר (זונה). נגיד' דע קען זונת קברניט. קברניט עבד עבדה פסלה וכיו' הנאה דרבנן לון לעצמינו חתונאי מ'חו' בר' דיבר' דילן לא יזרב לא יותר בחולצת אברן. ליק' גאנט זונת קברניט נאכ' זונת קברניט.

רבות הרגנאל
שיטות טרנס-טקטוניקס
בבנימם של מילר דיסון פלאט וטקטון

הדרן על הגד שערת לא נסב לשליטה של מושב מתקדם: [וילט טון, יונתן כהן]

אוצר דבר עליישׁ מושיעו :
הדורן עלך תברך נשדרת

שורה שלם גן יפה נרחבת על אבן שאר על כי יקון שלם מעה והן מושם שבות לא צדד אשר הרצבת אבן לרבי אליעזר תליה אין לך ונתן אם שודת השדי שודא מלאה רוחה את השבדות שודא בכם שבות אינו וין שודת את השבדות

סינטנס ניינ'ס (3) סינטנס ניינ'ס

ראו שוחחו לשבטי בני יעקב כי
איך קם הילן רוזה (א' ייה)

תורה העוזרת שאמן חסאו חסאה גודויה
ג. גם אמר את יוסט אהייהם ובמה שהתבלנו
להפטתו כשתילד לדרכו שלום וטובות

ש (כראזית מ-ב' כ-א') אבל אשימים
ו על אחינו אסר דענו בגדת נפשו
חכזנו אלינו ולא שמענו על בן באה אלינו
פסים. לפון כל מלא (תפק' יי'). כמו ברופס ומילון (לט)

הנתקה מהתפקידים הדרושים לשליטה. לפיכך שאמו היה מושך
ההונאה. לפיכך שאמו היה מושך
איסקבלו עזבם לפיכך שבמצרים חטא;
ברוחם להיות עבד אם היה ראוי זילקו
ולטירוס ליטרנס ומלדייס (כ"ג פדיה); ו-

רנרים יהו עבדים שכחם ובניהם חלץ
שם רבוח כבוי סוליה לסת יוסף אחיהם ובניו
ען תלפי שהללויה אה ווסף אל הבודהיה

וְנִסְמַכֵּן הַבָּן דָּבָרְנוּ הַיְאָה יַשְׁלִיבֵנוּ
כִּי כִּי יְדֹתָם וְזֶה יְגִיד לְבָנָיו בְּתַת רְאֵינוּ
כִּכְלֵל יְהֻלָּם וְבָרוּךְ הַבָּנָה בְּצִיּוֹן יְהֻלָּם

כ פער הַפְּעִזָּה הַכְּנוֹנָה הַחֲמֵר שֶׁלְּ בְּרוּתָה
בָּאָן וּבְלָבָת יְסֻמָּה לְדַעַת אֶת כָּלָב הַאֲזָן
הַמְּסֻבָּט הַאַלְוָן שָׁעֵל דֵי הַאֲזָן יְבָאֵן לְבָדָרִים

כיס (ס' ב' 1) לגור באיזו בוגר כי אין

הגדה של פסח

64

שםן, ומדוע חוץים איה הגדה ולא לפני אכילה והתרץ לשאלות אלו? יהא ללחמא עניא, ז' לומדת מן המקרא ילו שונון עליו דברים דרשו. ומושם קר אמרות הגדה - שי להיות על הפוסה, שתאה נולשת רך בז שגד זין זה גלמוד מיל זין, ועל טני אלו א כלומר שכורה ופרסה וזה מה שמקישר ואו כולם גם כשאכלו בו שוגם או לא היה ז להראות שהם ממהר להמתין עד שעיטונג בעקב נילוש במשקן היה בוה אות על ה לעולם. וזה היה בו מצות לחם עוני כי נילושה בשאר משקן ולפי זה גם מובן מורת בלילה פסת, גם בנו ממערים וגס בניגוד תחילת הפעודה יאי נילשה אלא במים וזה

מגלה את המצוות ומגביה את הקערה ואומר בקול רם:

**הא ללחמא עניא
קי אכלו אבהתנא בארעא
דמצרים. כל דכפין יתי ויכול,
בל ذריך יתי ויפסה. השטא
הבא, לשנה הבאה בארעא
רישראל. השטא עבדי, לשנה
הבא בני חוריין:**

הא ללחמא עניא
מדוע פוחחים ביהא לחמא עניא" לפני טיפור יציאת מצרים. ואם קבעו הדבר כדי לתומין האורחים מתחילה, איך היה צריך לאומרו עוד לפני הקידושי והנה בכל ימות השנה חייב אדם לאכול מיד לאחר הקידוש, נואמנם יש שהקפידו בוה גם בלילה הסדרן. אולם בדרך כלל חולפות שעיה או שעתיים מהקידוש עד לטעדה, שהרי מאricsים לקרוא את ההגדה ומრבים לספר ביציאת מצרים, והשאלה הנשאלת היא: איך התייחס גROL שכוח בין הפסיק?

הקידוש לטעדה?

אלא - ביאר הגאון רבי שלמה זלמן אוירבך ציל - תפקido שלليل הסדר הוא לקדר את הלילה הוה, ואמ' בן הכל הוא המשך לקידוש. ורומה הדבר לאדם שמקש ברכבות וארכות יתירה וכן בנטילת ידיים בברכתה וממנוריה, אף שנשך אצל זמן רב - אין זה הפסיק. כי הכל המשך את

לקידוש לטעדה.
ואף לעיניינו, כל מעשינו בלילה הסדר הם חלק מהחויב הגדול והנסגב, שהרי חיב ארם לדאות את עצמו באילו הוא יצא ממצרים, ולספר את כל הניסים והנפלאות שהיו בלילה הזה, ואם בן הכל - דקיוש, ההגדה והטערדה - נחשב להמשך אחד בריצופות, ואין בו הפסיק בין הקידוש לטעדה. ומשום כך מקידושים באמרתו יהא ללחמא עניא - לפני אמרית הגדה, לומר לך גם טיפור יציאת מצרים קשור עם מצה זו שאנו אוכלים, אלא שלפני אכילת ציריך לומר עליה דברם הרובה, וכיון שהגדה היא מצרכי הטעודה דרי זה נחשב בהמשך לקידוש על דעת לאכול לאחריו, ומטעם זה

גם בעקביהם את המצה סמוך לקידוש ולא מנותינו עד סמוך לטעדה.

רבי שלמה זלמן אידיעבד אמר לעין מדרוע תיקנו חז"ל לאכול מצה זה בתחילת טעודה זה בסופה, ואני יתואידי חובתו בכיצות ראשון או האחרון לבן. עד יש לבאר, מה נשונה דין המצה שהיא נילוש רק בימים לחוד ולא בין

אחרי השבת, לבתו, ולתמונהו ואישיל על צד היה ואוכלים כרגול, ולה שיטר לי כיצד ואדרבא" - ענה לי ר לך על החסד שעש קודש, בשובי מותמי כמנוגני, עברתי לתוכ קוראים בשמי. קרו לא בחותמי בו, וא שלא הכרתי אותו ככל אחריו יז: י"ז

זה מאד, שכן מנוגד היה הדבר לרוכו בקדוש, מופלאה ומיהודה הייתה אכל רבי ורחל ומעולם לא דאיתני במצוות. כיון שהרונש בתמחוני אמר לו: "צער של מצה יש לך, כי מבוג ברורמן זצ"ל מدت האמונה ותבטחו בכל כוה, יהיה נאלל לנול את בית האש"ל מיד אחר השבת, כי עדיין איין רואה שום דרך ועזה להשיג כסוף, אף עבר הלחם של יום ראשון". בסיום סיוף הרה"ג ר' מיכל מושקובין צייל מעשה נורא: פעם אחת נצרכתי לצדק זה ערב שבת. כשנכשתי לבתו מצאתי שרוי בצער, ותמהתי על

• מרבה לספר 5 •

כל דכפין יתי ויכול
מושפה ומיהודה הייתה אכל רבי ורחל
ברורמן זצ"ל מدت האמונה ותבטחו בכל
הילכותי ואורחיו, החזיק בטוחונ. עד היכן היתה
תלמידיו ואורחיו, מגע מدت בטחונו, וכייז סייעו לו מן השמים,
סייף הרה"ג ר' מיכל מושקובין צייל מעשה נורא:
פעם אחת נצרכתי לצדק זה ערב שבת.

(5)

מהו נשתנה הלילה הזאת.ليل שטורים הוא לה' להוציאם מאמ"ץ וכי שטורים לכל בני ישראל ובci (שם) וזה שטנה אמריך'ת, מלה נשתנה גלויות הזה מכל הגלויות, נראה בעזה'ת, משל מלך שורה בנו והוכרה לחתנו בבית הכלא כי אין משוא פניב, וכי נכמרו רוחמי הוא שוד

פסח

דרשות רבנו יוסף נחמייה

ר'ו

ומדוע ואף על פי כן גםليل, אם תבעינו עבוי (שם), ולא בידכם המשותה, אבל גבר החשך צד שנליאנו למצוות הפתוח על כן און מבקשים ואור עינינו בחורתך שוכן להשתמש בה ואנו והביגנו לשולם. וכל זה בשניטים קדמוניות אך כשבור זמן רב, שוב מגלו המלך, תקנו אחר כן להחפכל ושבור על הגוים מעז צוארכנו, כי אם אין מפתחת שבר הדלק מבחן ותביגנו מאפליה לאורה. זהה שאמר, "וירכו תורה משה עבדי וכרי תנחת אנכי שולח לכם את אליה ובר פון אבאו וחכמי" (מלאכי כב-כד), כי אם אין במפתחת אקליטים דיבנאטס (חוור נצץ) לשבור, ועל כן טוב מה שתוכנו תורה משה המפתחת ותצא בשלומם.

ועל דרך זה יתבאר לנו פירושו הגמ' דפסחים (קטן, ב) וב' טרפון אומר אשר גאלנו ובאל את אבותינו ממצרים ולא היה חותם. ר' עקיבא אומר כן היה ואליך אבותינו יגעוינו לממצרים ולרגלים אחרים וכו' ונaccel שם מן הובחים וממן האפסחים ברוך אתה ה' בגאל ישראל. להבין עני פלגחותם הוא על פי האמור שנגולה העתידה בידנו נתנתן ומما פרישתי ה' דאמר בספק מצרים אל תאכלו מבנו נא ובשל מ��ל במיטים כי אם צלי אש (שמות יב, ט). כלומר בפירוש ק' ר' דראת ראייתך את עני עמי אשר במצרים (שמות ג, ז). אף על פי כן נכמרו רוחמי ופתחה אז אמר וזה קומי לך רציתך יפתחי ולבי לך (שה"ש ב, י). אך שוב סרווי וגלו ועתה הפעם בנייל, אך ראה שלא הפליגנו כולה גמר ית' למסור לנו המפתחת באגדתו, על כן בימי בית שני נבנה בגין תורה על תליה, מעתה שהפתחת מסור בידנו נתנו שוב בכלא. אך אנחנו נתנו לנו הצעה מונחת בקרנו זוית, בנותיהם גבר והמשך כל גן וגסטמן עינינו מצרות. השעבון עד שנליאנו למסוא הפתחה ולא ידענו להשתמש צד במסחה ובינחס דdone מתגעע ומעתה הוא ית' עוכד על הפתחה שומע בקהל עצתינו. והנה הוא דופק אליו ביסוריכ' פתחי לי אחוחי רציתך (שה"ש ה, ב), וזה שמי' החטוב (ישעה בא, יא) שומע מה מליל וכו' והשומר מшиб אתה בוקר, הלא כבר הגיע הזמן

חתת הכותל ומציג אילו מבין אחוריים שומע וזראת כי הוא צוות מונך פועל' דמתגלו ביטורים ונתגלו רתמי ופותח לו, והמלך אומר לו דע כי מועלם כלו מתרעם על משוא פנים של, אבל באתבטי אמרתי מטב יונס החץ כי לפ' שעה אבל מעתה הטיבה מעשיך שלא תבואר עוד ליידי לך. לא עברו ימים רבים ושוב סrho ושוב הכל נ"ל. אמר לו המלך דע כי לא בכלל עט אוכל לעשות כי יאמור משוא פניט יש בדבר, ואיה ההזדק, על כן מעתה אני ניתן להכלא ורוחמי האב' מחרוריהם ושוב הרא עוד אחר הכותל ודואה בצעיר הבן ורוצח להוציאו, אבל הלא המפתחת בפנים על כן הוא דופק על הדלת ונחפה הדבר המליך מבחו' אומר מפתח לי כי הלא בידך המפתחת. בן ה'ה' מדבר במצרים, המפתח לחירותנו גאותינו היה' תורה כי אין לך בן תורין אלא מי שעוסק בתורה ולא מלא' ה' לנו כל המדרות הקדושות ע"י המאור שבת אין כל אומה ולשון יכולה לשלוט בנו, ומפתחת עדין היה ביד קב"ה תץ' מחרבים וישמע ה' את קולנו וירא את עניינו (דברים בו, ז). אם כי לא היה קול גועם, בפירוש ק' ר' דראת ראייתך את עני עמי אשר במצרים (שמות ג, ז). אף על פי כן נכמרו רוחמי ופתחה אז אמר וזה קומי לך רציתך יפתחי ולבי לך (שה"ש ב, י). אך שוב סרווי וגלו ועתה הפעם בנייל, אך ראה שלא הפליגנו כולה גמר ית' למסור לנו המפתחת באגדתו, על כן בימי בית שני נבנה בגין תורה על תליה, מעתה שהפתחת מסור בידנו נתנו שוב בכלא. אך אנחנו נתנו לנו הצעה מונחת בקרנו זוית, בנותיהם גבר והמשך כל גן וגסטמן עינינו מצרות. השעבון עד שנליאנו למסוא הפתחה ולא ידענו להשתמש צד במסחה ובינחס דdone מתגעע ומעתה הוא ית' עוכד על הפתחה שומע בקהל עצתינו. והנה הוא דופק אליו ביסוריכ' פתחי לי אחוחי רציתך (שה"ש ה, ב), וזה שמי' החטוב (ישעה בא, יא) שומע מה מליל וכו' והשומר מшиб אתה בוקר, הלא כבר הגיע הזמן

Rav Lav

ויכל המרבה בספר ביציאת מצרים
הררי זה משובח"

קיצבָה וְהַעֲדָר קִיצָבָה

על השאלה מודע אין מרכיבים על ספר יציאת מצרים, עונה רבבי משה סופר, בעל החתום סופר, ברעיון הבא: מצויה שմרכיבים עלייה, אפשר לברך רק את המצויה מוגדרת, מוגבלת, וכי יודע שהברכה לא תהיה לשואו כאשר עשה את המצויה לפטרונה ודקוקינה. למשל: ארבע ציציות בטלית - "אשר קדשו במצוותיו וצונו להעתען בצדיקות", ארבע פרשיות בתפילין, שמע והיה אם שמוע קדש והוא כי יביאך - "אשר קדשו במצוותיו וצונו להניח תפילין", שתי פרשיות, שמע והיה אם שמוע, במצוה - "אשר קדשו במצוותיו וצונו לקבוע מצוה"; הברכה היא לא לבטלה, הברכה היא לעניין, קיימתי את המצויה בשלמותה. אבל מצוות שאין להן גבול, שאין להן קיצבה, כמו ניבוד אב וכמו צדקה וכמו ספרו יציאת מצרים, אתה לא תוכל להגיד "קיימתי את המצויה" כי היא אף פעם לא נגמרה: אתה לא יכול להגיד "אשר קדשו במצוותיו וצונו בספר ביציאת מצרים", הנה גמורתית ההגדה, העתני עד חד דיא - זה לא נכון.

רמז לדבר, בנוסח ההגדה נפי שניסחו חכמיינו צ"ל - מסבון החתם ספר - תראו את זה ומילים, יש מה בעין שאלות והותשובה: "מצווה לנו לספר ביציאת מצרים" – אם כן, תשאלו, מדוע אין לבץ על המצווה זו? התשובה: "וכל המרבה בספר ביציאת מצרים הרוי זה משובח", ככלומר זו מצווה שאין לה קיבצנה, שאין לה גבול. בטלית אס תוסס' יציאת חמישית או בתפילין ובמצוות אם תוסס' פרשה נספת אתה פום במעווה, אבל פה – לא רק שאתה לא פוגם, אתה משותבח בזה שאתה מושך עוד ועוד. אם אין לדבר גבול, אין אפשר לבץ על דבר שהוא לא מוקצב ואני גבול, והונשובה הוא הגוננות ביזה.

'הרי זה משובח'

ואה א-לי ואנוהו

מגנוז אנטון יאנזון נס אונטירן, ביטרבורג, מילוי תואן גושפניך
אליאן דה אנטוינט דה לאו, נס ראנט, נס אנטוינט, נס אנטוינט
אנטון, אנטון דה לאו, אנטון דה לאו, נס אנטוינט, נס אנטוינט אליאן

מצרים", אין טעם להזכיר "אשר קידשו במצוותיו וצונו בספר ביציאת מצרים" - זו תהיה ברכה שאינה צריכה: ש גם תשובה אחרית, והוא אומר כך: הלא יש עודמצוות חשובות מאשר מברכים עליהם. אבא מבקש כוס תה, אמא מבקשת שאנש בשבייה לחנות המכילות, האם הילד לפני שמקים את הדברים הללו מברך: "אשר קדשו במצוותיו וצונו על כבוד אב ואם" יהודי פושט את ידו לצדקה ואתה נתנו לו, אתה מקים כזו מצוות עשה: "פתחו תפוח את יין לאחיך לעניין לאביג'ן" (ובירום טו, יא) - האם שמעתם על ברכה "אשר קדשו במצוותיו וצונו על הצדקה?"

בבכון, כמו כיבור אב ואם, כמו צדקה, גם בסיפור יציאת מצרים יזכיר להיות סיבה, ויש סיבה אחת משותפת להם: על טלית תפילין ומזוודה, ציוויה התורה "ושׂו לְהָם צִיצִית", ושורות אותן על ידו". וכוכבתם על מזוזות ביתך ובשעריך", אם א' היה כתוב בתורה איש לא היה מוצא מדעתו מצווה זאת. אך ממאים לומדו "אשׁ קדשו במצותוי וצונו", כל הדברים הללו ליל האינו הוא לא היה מחייבים

ובכל אסABA מבקש כוס תה, ואמא מבקשת לילכת למיכולה, ז' נשמע כמעט עלבון להורים להניש לו את התה ולהביא את מצרכים מהמכותל ולומרו: "אשר קדשו במצוותינו וצונו", לולם, "אם לא היה ציווי מפורש בתורה לא הייתי מניש לך תה ולא הייתה עושה את בקשתך אמא". הרוי זה מעלייב את ההורם **זה** אידך להיות טעני, וזה ענני מושרי, וזה לא צוואה שמעית **זה** איבגד לבוא מתקה והחניין (ובבש הטענויות) **ז'**: אם לי יש את האמצעים לעוזר לוזלה, הוא פושט ידוצדקה ואני נתון לו מטבח או שטר כסף. אני פונז בו כשאני ומור" אשר קדשו במצוותינו וצונו על הצדקה" אני צריך אונן טבעי לבוא ולומרו: "אני יכול לעזור לך, אנחנו כולנו רביים זה בזה, הא לך".

הذاcir עם סיפורו יציאת מצרים. פה מזוכיר על הכרה הטו
הכרה ביהו כמי הקדוש ברוך הוא, שהוציאו מעבודות
חרירות, מיגון לאפלה, מאבל ליטום-טוב, אז מה להגדה? קידשו
מציאות וצונו: כלומר הוא ציווה עלי להודות לו: אתה לא
בז' בעצם להודות לו...

ל) א (ל) ג (ג)

פקע טומאתו מمنו, מ"מ לאחר שהוא טמא באותו יום נשאר בו רושם טומאה כל היום, ובהערכ שמש شبאיום אחר שלא היה בו טומאה נסתלק הרשימה, וכן שהוא בטומאה כן הוא לעומתו בקדושה כشمך עליו עומ"ש שחירות

האנגלי טל בהקדמתו מביא חידוש מאביו בעל אגדות אוזוב ז"ע לבאר למה תלו חז"ל ריש מתני' דברכות התחלה ומן קריית שמע בערבית במאה שהכהנים נכנסים לאכול בתורתם, כי מה שהחורה הצריכה הערכ שמש אף דלאחר טבילהתו

כעין קריית שמע של שחירות, והairoו בתוך החסיכה ובתוכן הגלוות שהוא בחינה לילה, והגיינו לדרגת קר"ש של שחירות - להגיד בבוקר חסדן.

אף שאח"כ אין מחשבתו בפועל על זה, מ"מ נשאר בו רושם קבלת על מלכות שמים למשך היום כולם, ואשר ע"כ תלו דין זה בזה, כי העניין דומה.

בתפקידת שלמה (רמי פסח) מפרש 'זכירין יציאת מצרים בלילה', מזכירין לשון זכרות זכר - משפיע, זהינו שע"י זירה זו אפשר להשפיע ולהכניס הנואלה ליליות שמרומים לחשכות הgalot. ועפי"ז מבאים בספרים דברי ר"א בן עוזיה ולא וכייתי שטאumper יציאת מצרים בלילה, והוא לשון מפועל, אלא הכוונה הוא שלא זכה להכניס בהירות כזו בבחינת לילה עד כדי שיכירו בספר יציאת מצרים וימשיכו הסיפור בתוך הלילות תשכת הgalot. ועפי"ז ביארו חילוק לשון בדברי התנא שמרושים אמר מזכירים יציאת מצרים בלילה, ואח"כ אמר ולא וכייתי שתאמר יציאת מצרים, זהינו דאין בספר זו זירה בלבד כי אם המשכות ההשפעה שהיו בעט הנואלה לכל דור ודור אפילו בלילה.

במספר ארכן צבי (חלק מתרומות עמ' מ"ב) הקשה בשם חכם אחד דלפי דבריו למה צרייכים לקריית שמע של שחירות בבוקר הלא בקריית שמע בלילה נשאר הרושם לכל היום כולם. עי"ש מה שמאור. ויש לבאר העניין שיש ב' בחינות בקר"ש, קריית שמע של שחירות הוא בבחינת להגיד בבוקר חסדן', וקריית שמע של ערבית הוא בבחינת זאמונתך בלילה', משום שבלילה בזמן שא"א לראות כיון שמסביב חושך ואפילה ע"כ העיקר הוא האמונה, משא"כ בבוקר זהינו מצב של בהירות ואור או אופר לספר מה שראו בחוש - להגיד חסדן.

ובזה י"ל מ"ש רבותינו הגיע זמן קריית שמע של שחירות, שע"י הספר זכו להמשין עליהם בהירות כזו עד שנעשה

8

ז

הגדה של פסח

פָּזָחַת בְּרִבֵּי אַלְיעֹזֶר וְרִבֵּי יְהוֹשֻׁעַ וְרִבֵּי אַלְעֹזֶר בְּן צַנְרִיהָ וְרִבֵּי עֲקִיבָא
וְרִבֵּי פָּרְפָּרָן שְׂמִי קָפְּפִין בְּגַגְיָי בְּגַגְיָי. וְקִיטִּוּ פָּסְפָּרִין בְּיצִיאַת מִצְרָיִם כָּל אֶתְוָה
כָּלְלָה עַד שְׁבָאוֹ מִלְּפָדִיעַם וְאַפְּרִיוֹ לְקַם וּבְפָנֵינוּ הַגִּזְעַז וְפָן קָרִיאַת שְׁפָעַ
שְׁלַשְׁבָּרִיתָם:
אֲפָר בְּבֵי אַלְעֹזֶר בְּן צַנְרִיהָ בְּרִי אָנִי בְּבֵן שְׁבָעִים שְׁנָה וְלֹא זְכִיתִי
שְׁמָמָר יְצִיאַת מִצְרָיִם בְּלִילָות עַד שְׁקָרְבָּה בְּן יוֹסֵא שְׁנָאָפֶר לְפָעַן פָּנָר אַחֲרָה

ברוך שאמר

מְעַשָּׂה בְּרִבֵּי אַלְיעֹזֶר וּכְוָ'.
הנה המשך כל האגדה מיוסד על לשונות התורה ודרשות חז"ל, ולא על
סיפורו ממשיתו, וצריך בואר לאיזו בונה בא סיפור זה.
אך הבהיר פשוט. דסמוד בוהה למללה בא חידוש שני דברים. אחד, כי
גם הכתמים הייחודיים ובקיים בכל עניין יציאת מצרים אעפ"י כו מזוהה שיטפוח
עתה בלילה הוה, והשני — כי לא די בספר הקבוע, אך בל' חכם המבון לחדר
מדעמו בענין זה מצוה להוטף ולהתדרש ועל זה מביא לראי' או למקור מקבצת
חכמים גדולים. שאעפ"י שלכל אחד מהם היה ידוע כל עניין יצ"מ, אעפ"י כן
נתקבעו בו לול תכלית הסיפור בלילה הוה, ועוד זאת, כי בהתחensem בענין זה
כל הלילה עד שפסוקות התלמידים — בודאי המציגו מה חדש ולדריש בענין
זה, ומתרבא, דכל המרבה לספר משובת.

ולא זכיתי שתאמיר יציאת מצרים בלילות עד שדרשה בן זומא וכו'
הלשון לא זכיתי שתאמיר אין מבואר ברוחתה, כי מה שין זכות להוה, וכי
יעיכב בעדו לספר ביציאת מצרים בלילות.

ולכן קרוב לומר, דקיים לעין בדבריו, ועיינך בונתו לאטרא "לא זכיתי
למצוא מקור בתורה לוה שתאמיר יציאת מצרים בלילות עד שזכה לוה בן זומא".
כదמפרש.

ובכל בונת דבריו בוהה להורות ובכיהם מציאות דבר געלם בתורה, ואגמ"ן
ברגש, הן אני בנון שבעיעם שנה וכבר הספקתי ל垦יתת הרבה תורתה וואעפ"י כו'
לא זכיתי למציא מילוי לעניין זה עד שזכה לוה איש צערין ליקירב איזה
דא נודע בזאת. ניסrai על שם אביה, וזה וזה, יתירב...
ובבארכון לברך אבות פר"ה פ"ה פשנ"ד א' נבנ"ד ס"ב ס"ב מאן
וב"י ארליך ז"ה פ"ז'ז'ה ז"ה יתבאי ט"ב ט"ב ק"ד ק"ד ק"ד ק"ד ק"ד
ולא בלטנו הנטען ע"י י"ז.

וז' שדרשה בן זומא, שנאמר, לממן תזרענו אמר גומ' צווחת תר' ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו'

נון אחד בוגר לא שמעלו בו
פ' לא בא לידי באור כוה

לימוד תורה ולישאASA
ח"כ ישאASA, ורב יהודה
בזה. משם דלשוני החביבים
שאין עליון על חי' משפטה
מהרהורים וילמוד בוגר לא

בראו הדברים בוגר לא
ד' כפי שהסביר בדעתו אחר
יכתב פירוש אחר, וגם הוא

ה בוגר הדעת בין תלמיד
יממה, אם לו שקדום מת'ת
מצואה שקדום מת'ת ולדעת
שברונו.

ת', וועל' נצטו עוד אדה'ר
זרה, שסמכו אותה על הלשון
ד'.

למיים (לבני א"י) מצאות מת'ת
(לבני א"י).

ח' הוא לספר ביוור מגבורת
למנוע מרבי דברים בזה
ז' התפלל ואמר בשבח הז'
יעוז וחדאי והנכבר, ואמר
צברוי? וUMBIA מזה שאין
ש' שבל מה שיש לו וחשע

ז' בוניסת תפלה אין ראי'
הרבה בזה אבל הכל עפי'
ש' ז' זה עפי' השור נאם
ז' בז' חבה שמק' ומסמי

Royal Table

The wicked one, what does he say? "What is this service to you?!" (Ex. 12, 26) He says "to you," but not to him! By thus excluding himself from the community he has denied that

is unworthy of an intelligent person. Dull the sharpness of his complaint by demonstrating the valuelessness of his prejudices. Teach him that questions about Judaism can be meaningfully answered only when they are asked with the reverence of an "insider," and not with the flippancy of an "outsider" to the Tradition. *Ve-af atah hak'hei et shinav*, bring your *atah*, your own self and personality into this dialogue. Teach by example. Establish friendly, warm, personal relations with him based upon a mutual personal respect and affection. Sooner or later he will realize that "*illu hayah sham lo hayah nig'al*, that had he been there he would not have been redeemed," that the survival of Jewry — a desire he shares with all Jews throughout the ages — can never be attained through such an attitude; that if all Jews took his attitude — the posture of an "outsider," rejecting the fundamental for the trivial, excluding himself from the historic community of Tradition — our doom as a people and a communion would be sealed. But above all — love him!

מָה הַעֲבֵרָה זוֹאת לְךָ A wrong question often asked by young people is: "What is the world going to give me?" The right question should be: "What does the world expect of me?" The wrong question is: "What are my rights?" The right question that should be asked is: "What are my duties?" The right question that a right-thinking person always asks himself is: "What should I?" The wrong question, one that reflects upon an immature and underdeveloped character, is: "Why can't I?" President John F. Kennedy reminded us of the difference between the two when he urged us to ask not what our country can do for us, but what we can do for our country. This indeed is the difference between the *hakham* and the *rasha'* of the Haggadah. The Wise Son asks for information as to his obligations and duties. The Wicked Son shrugs his shoulders and asks: "*Mah ha-ivodah ha-zot lakhem?* What do you need all this for?" In fact, the *rasha'*s question is not a question at all! It is merely a challenge phrased interrogatively. It is a smug harangue with a question mark appended as an afterthought. It is an impudent perversion of punctuation.

The Hasidic R. Nahman of Bralslav offers an explanation of the dialogue with the Wicked Son quite different from that of the Haggadah. He has the *zabia* asking, "Where is your God?" which is a direct challenge to Judaism as it implies the denial of His very existence. Rather than doubting the value of serving God, "Where is your God?" presupposes that God is not present where he, the Wicked Son, is. Therefore we must say to him: even in your place, immersed as you are in the very bowels of denial, there too you will be able to find His Godliness. Even from those inner depths you can cleave to Him and return to Him in complete repentance, because your Godliness is a dignified

לִכְמָן? (שמות י"ב)
וּמִן הַכְּלָל, כְּפָר

Wise Son will see the
that in essence it is ult
so in such mysteriou
development, and der

רָשָׁא There are many
institutions yet are "p:
as medieval anachron
their Jewish identity. T
souls, and are in thei
being a *rasha'* without
should be called not "
be traced not to evil in
ignorance; not to wi
of such a *rasha'* is int
taught, he does not ur
He is the opposite nc
scale of wisdom repre
well endowed with na
misused them in his J

This special kind c
lightly level such an ac
unparalleled charitab
and development of t
so many synagogues.
can, I believe, be ider
have described him.
his comfort — includ
society — and his cor
and *Kashrut*, Passove
our second son forte.
Because, the Haggad
fundamental. He is a
acute and amazing.
while dismissing it.

the reader in
him with understand
us. Argue with him
the scale of somethi

להבין דברי תוס' ד"ה וממה, דהא دائיכא קל וחומר, שלא היה אלא עתורה. ולכארה: ק"ו מצוצה אחת, כל התרי"ג מצוץ למליף ק"ו מפניהם מצוץ. ריש במלואו "פ"ה סמ תרי"ג. והיינו דקא מן הכלל, ר"ל מצה הוא כופר בעיקר ויש לפרש נ העובודה הזאת לכל דורו חייב אדם ל יצא מצרים, וכמ"ש באבותינו, ובניינו ובנוינו וב"כ היו שם בשיעו שגמ הויא היה באות באביו ואמו, באות שהוא בן נכר וככ שיצא מצרים שהוא ראוי לאלו שהפסח הזה הו אמר א"כ למה או נכל באבותיך בן בן, שאם היה נכל שאח"כ נתערב אליו הטעם לכל אריכו הוא חזר ונתערו לשוא צרכ' צרכ' צrifת הכסף מה בו פסולת אחר. ו בערת הרע מק וישאר טוב.

יפות

הגדרה של פסח

פנים

לעשוט פסח. וזהו התשובה, אין עובודה הפסח ישאל מה העובודה הזאת לכם, שיריע אortho טעם המצוה, ואמ' חז"ל אין מוציאין הפסח ממקום למקום, ייטיב בעיניו יעשה.

לפי שהוציא עצמו פין הכלל בפר בעיקר וכו'. מפני שאמרו חז"ל נילוקוט שמות רמז קזה ע"פ ניחזקאל טז, וכן ואומר לך בדמיך חי, שלא הי זכות לישראל להגאל כי אם בדם הפסח ובגדים מילה, והטעם כי מצות מילה היא הכלולה כל תרי"ג מצוץ, כמו שאמרו חז"ל [נדורים לא] גבי אברהם [בראשית י, א] התהלך לפני והי תמים. כי מצות מילה כוללת כל שיעור קומה שהם רמ"ח אברים עשה ולא תעשה, והרמזן, כי ברית הווא [בגימטריה] תרי"ב ועם אותה המצווה עצמה הווא תרי"ג. כן במצות פסח היא כוללת כל התרי"ג מצוץ, כיוון שהם היו משוקען כל שיעור קומה בע"ז שהיא חמורה נגד כל המצוות, لكن הוצרכו להגאל על ידי שני מצות אלו שהם כוללים כל המצוות. והיינו שאמרו חז"ל נילוקוט שמות טוף רמז ורא ע"פ [שמות יב, יז] ושרמתם את המצוות, אל תקרי מצות אלא מצוץ, מפני שהוא נגד כל המצוות.

ויש לפרש בזה הא דאתז"ל בשבת [פ"ז ע"א] משה שшибיר את הלוחות אמר, מה פסח שהוא אחד מתרי"ג מצות אמרה תורה [שמות יב, מג] כל בן נכר לא יاقل בו, התורה כולה כאן וישראל מומרים לא כ"ש. ויש לדקדק דלא הו ליה למימר מה שהוא בכל ישראל, וכל אשר ימצא חן בעיני ה' יבינהו אור טעמי המצוות ויאיר עיניו בתורתו. אבל עבד שאינו נאמן כשותחו ורבו ישאל את טעם הדבר אם ייטיב בעיניו. והנה החכם אחר שהזכיר את הפסח שכוללת כל התרי"ג מצוץ, והיינו דקאמר שהוא מצוץ אחת, כוללת מכל התרי"ג, וכ"ש כל התורה כולה בפרט. וזהו יש להודיעו טעם המצות, אבל הרשע בתחלה

מה העובודה הזאת וכו' ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל וכו'. ודקדוק המפרשים בזה, דכיוון דמחמת שאמר מה העובודה הזאת לכם אמר שהוציא את עצמו מן הכלל, א"כ הא בחכם נמי כתיב אשר צוה ה' אתכם.

ונראה עפ"י מה שאמרו חז"ל [שבה פה] בשעה שהקדימו נעשה לנשמע אמר הקב"ה מי גילה זו זה לבני, והענין כי מדת עבר נאמן כמשמעותו לו ורכו לעשות, לא ישאל אותו טעם הדבר. כמו שמצוין באברהם [בראשית כב, ב] כאשר לוי הקב"ה קח נא את בנק וגנו, ה' לו לשאול אתמול אמרת כי ביצחק וכו'. אלא שהוא מחוני בעשות כדי שצווה לו רבו עפ"י שאין מבין הטעם, ואם אחר המעשה ימצא חן בעיניו רבו או יודיעו טעם הדבר, וזה הענין שהקדימו נעשה לנשמע, שיעשו מיד עד שלא ישמעו ויבינו טעם הדברים. ונעשה זו מצות הכלולה כל ישראל, שכולם חייבים לעשות כמשפטן עפ"י שאין יודעים הטעם, וזה הנקרא חוקים, כדכתיב [שמות טו, כח] ושמורת כל חוקין, אבל נשמע שהוא הבנת הטעמים אינו שהוא בכל ישראל, וכל אשר ימצא חן בעיני ה' יבינהו אור טעמי המצוות ויאיר עיניו בתורתו. אבל עבד שאינו נאמן כשותחו ורבו ישאל את טעם הדבר אם ייטיב בעיניו.

ההוא יכול מבוע רום, תלמיד לומר בעבור זה.

כיצד מספרים מניין

יהגדת לבנך ביום ההוא לאמר

ב"אור החיים" חדש דבר פלא, שמעיר חוכמת הגהה בליל פשת לבנו, הוא לספר לו שביל יציאה מצרים הלילה האידר כיום, וזהו והגדה לבן "בזום" ההוא, ע"ש שרין בזה ואין הרבר ברור לו. והדבר הוא פלא, שהראשונים והאחרונים לא חוכרו שהוא חלק מוחות הסיפור, וכן בהגדה גופא לא מבואר דבר זה, וחידוש מופלא הוא לומר שפרט זה שהלילה דרי מואר איז כיום הוא בכלל מ"ע דהגדה בליל פשת. ואולי כאן כשםור והגדת לבן "בזום" ההוא, כדי לפרש שנקרא יומם כיין שלילה כיום האיד בלילה ההוא, יצאת בזה איז שיטחו של הקדוש בעל "אור החיים" זצ"ל

בְּיֹם הַחֶת לֵאמֹר

יש לפירוש "לאמר" שתגידו באופן כזה שהבן יבין כי טוב, עד כדי שיוכל להזכיר אחרים על הדברים. עוד ניתן לפירוש "לאמר", שיכל בעצם לומר, ולא רק להזכיר מה ששמע, דהיינו שambil היבט את היסודות, ועל ידי זה יכול בעצם לבאר את הדברים ע"פ דרכו, והוא והגדרת לבן ביום ההוא לאמר

יכלן מראש חדש

הכוונה בזאת לפי שנאמר ועכברת את העבדות הזאת "בחודש הזה" (שמות יג-ה), והחודש כולם נקרא חודש הгалות, ולכן סלאך דעתך שמצוות ההגדה מתחילה מתחילה בחודש, תיל בעבור זה, לא אמרתי אלא בשעה שמצוות ומרור מונחים לפניו

הברורים הם יסוד גדול, שלא מספיק לדבר בנסיבות הבורא ית"ש, רק העיקר הוא להרגם את התהוורתה של ליל פטח מהנסים ונופאות גם למצוות מעשיות, לעובוד את הקב"ה במצוות שיזיה לנו, לא כהפלוסופים שיזועים לנו בנופאות הבורא בעגנני אמונה, וחסר להם את העיקר. דהיינו לדركן בקיום המצוות, וכך מצוות הימים הדבר לספר עם מצה ומרור, והיינו למד שהעיקר הוא קיום המצוות שהוא שמישור אותונו לבורא ית"ש.

והנה רבי גנץ הגרא זצ"ל אמר לא לומר עכדים חינוי בשבת הגדול, ע"פ הנאמר כאן שלא אמרתי אלא בשעה שמצוה ומורור מונחים לפניו. וקשה וכי מתכוון אז לקיים מצוות סיפור, הלא רק מוציאר את כל עניין יציאת מצרים, ובזה לא כארורה מה טעם אסור.

ולפי דברינו יש להבין העניין שאין להתרכו ורק בנסים ונפלאות אלא לחרוג למעשים
דרהינו למצאות, וכשהמספר בלי מצה ומורו, מקלקל בכוונת הסיפור הרاوي ליל פסח
שהיא במתלה להגעה מכך לעברותיו ה' ולא בספר בלבד.

כג' ינואר

עבדים הינו. בפ' ערבו פסחים. במשנה: "מתחילה גנות ומסיים בשבח"
ובגמרא: "מאי גנות. רב אמר: מתחילה עובדי עז"י היו אבותינו ושמואל אמר: עבדים היו לפרעה" (פסחים קט"ז). ונפלאים מהה דברי שמואל למה לא להתחילה "מתחילה עובדי עז"י? הרי אם החליטו רשותנו: "מתחילה גנות".
כבר שנזכר הסביר את חסדי ה' עמנוי — אז כל גנות שאנו מוצאים באבותינו (שנזהר לשבח במלחמות הי' עליון). כדי להזכיר בלילה ההוזאה. ובפרט שבעידת אלילים גרוועה מעבדות וקדמה לתה אצל אבותינו בזמן. ולמה לא להתחילה ב"מתחילה עובדי עז"י? ואית' שאין לה שיבות לטיפורי יציאת מצרים? יש ויש לה שיבות נדולות! שהרי מטרת יציאת מצרים מפירות בתורה: "בוחזיאך את העם ממצרים תשבדו את תאלותיהם על ההר הזה", הינו הפרשה בני ישראל מגילולי מצרים והכנסתם תהה ניפוי השכינה. ומתחילה במלחמות

עובד עז... ועכשו קרבנו המקום לעבדותיו הוא משיב לנוין לבן השאלה:
"מה נשתנה?"

ונראה. שס"ל לשמואל, שהפרישה מגילולי אבותינו קיבלת על מלכות שמים עשינו בכח עצמנו, שתרי אמרו: "הכל בידי שמיין הווען מיראת שמיין" (ברכות ל"ג). ואין זה נכון בתכנית הוהיל וההוזאה לה, **משאי' היציאה מבית עבדים. שלא הינו משיגים אותה בשום אופן בעצמו וכבדרי בעל הגבידה: "ואילו לא יצא הקב"ה את אבותינו ממצרים הרי אנו... משועדים הינו פרעה במצרים", ולכן אמר להתחילה מ"עבדים הינו".**

אבל לרוב שיטת אחרת בזה, הינו, שאע"ם שאברם הכיר בעצםו את בוראו ונתע את האמונה הדמיתה בלבד יצחק בנה, והוא — בלב יעקב. ובמודיע עולם אלה השתדל לחשיכה בעולם ולגייר גרים. — לא נרשאה האמונה הזאת בהם ובורעם אחרים עד עולם ולא נשארה "מורשת קהילת יעקב". — אלא בעורת ה', ובאמרם ז"ל, **"הבא לטהר מפיין אוטו" (שבת ק"ז) וכן נאמר באברם, שלאחר ששאל, וכי אפשר לסתורו ולא מנהיג? — **ה יצא עלי הקב"ה ואמר לו, אני הוא בעל העולם (כ"ר פל"ט).** הרי שה' ה' בעורו ליצאת מתחום האפלת. כן צוח עליו לצאת מארצו וממדלותו ומבית אביו (כדי להקל עליו את הפרישה הגמורה מגילולי בית־אביו ומגיטוטו אורצו וממדלותו) וליכת אל ארץ כנען. **"ארץ אשר ה' אלהיך דורש אתה תמיד עיני ה' אלהיך בה"** (דברים י"א). ומלבד כל אלה כורת עמו ברית עולם **"להיות לך לאלהים ולזען אחריך"** (בראשית י'). והוא שנייה לzech ומשולשת ליעקב. ולoli ה' שהי לו ולנו לעור ולסעד ולולי הברית והחסד, שכרת עם אבותינו. — **אי אפשר היה לאיש א' או אפיו למשפה שלמה "לשחות גנד הורם" ולהחויק מעמד באמונה ה'", ובਸמירות "דרך ה' לעשות זדקה ומשפט" בתוכו עולם מלא של השחתה ואלילות: הלא תראה, שחנון, מתחילה, נת, שם יוצר ועוד ידעו את אלהי אמת ועבדתו (רמב"ם פ"א מה' עכורים ה'ב), ואעפ"כ לא נשארו בניהם אהיריהם עובדי ה', וכן לא נשאר איש באמונה ה' מ"הנפש אשוש עשו (אברהם ושרה) בחורן", כי נסתהו הם או בניהם אהיריהם בודם הכללי וילבי אחריו נמצא שהפרישה הגמורה והמתולמת של אבינו הראשון (ומה גם במס הittel ויהבלו). נמצא שהפרישה הגמורה והמתולמת של אבינו הראשון: **"כח אמר ה' של אבותינו במצרים) מآلויות היתה רק בעזרת ה' והוא שנאמר: 'כח אמר ה' אלהי ישראל בעבר הנחר ישבי אבותיהם מעולם תרה אבי אברם ואביו נחדר וייעבדו אלהים אחרים וזקח את אביכם את אברם מעבר הנחר ואילך אותו בכל ארץ כנען" (יהושע כ"ד):** הרי שהוא יתרוך **"לך"** איזו מעבר הנחר והוא **"חולץ"** אותו בכל ארץ כנען. כדי להוציאו מארץ טמאה ולנטוע אותו בארכ' הקידש. וכן דורש בעל ההגדה: **"ועכשו קרבנו המקור לעבדותי"** וכן מבאר ברמב"ם שם ה"ג, שבמצרים היה העיקר ששחל א"א נער ותורין בני יעקב לטעת הziולם ותעוונן ומאהבו ה' אותן ומשמרו את השבעה לאברם אבינו מלך אליהם את משה" וכו'. ומילא זרים אונחני להזdot לה' עז הנאייה הנפשית עז קודם לבאילה בגיבוניה ליהתחרי מ"מתחילה ציבורי עז..." עכשו קרבני המופיע לעבדותי. וכן איזו ניגאים להתייחס עז ספק עז'****

בב"ה ינואר

(13)

הו ל' כט ה' גז עז

קץ האוכלן

"עובדות ועוזו אוחח ארבע מאות שנה
הגירה הייתה ארבע מאות שנה, ובפועל עברו במצרים מאותים ועשר
שניות בגדוד פדוער"

בYEAR האון רביעי יוסף חים שרים זצ"ל על פי משלו של המגיד מדורנו:
עשיר אחד עשה משטה גדול, ונתן כל המאכלים על יד ממשלה אחת
שתיקח אותם לביתה לעסוק בתיקונים וబישולם, ולעת הדמנת הקוראים
ישלח משרותיו להבאים שם ולהנוח לפניהם. והנה דרכם של המבשות
היה לעסוק בבישול המאכלים לאט לאט, על אש נמוכה, כדי שייתעכבו
המאכלים בידה זמן רב. כי כל עוד שהם ברשותה גם היא אוכלת מהם
ותגונב גם בעד בניה. ויהי לממשלה ההיא איזו סיבה שהיא הוכרחה ללבת
לאיזה מקום, הניחה את בתה הקטנה להשגיח על המאכלים, והנערה ההיא
ברצומה להראות השטדלותה וזריזותה בפני אומה, חגרה בעוד מותניה ותכל
ותלקט עצים רבים ותערוך את הסירים על אש גדולה, עד כי נתבשלו כל
המאכלים חיש מיהר ויבאו המשרתים ויקחו המאכלים כולם לבית המשטה,
והי בנווא המבשות לביתה ראתה את מה שעשתה לה בתה, ותרגד עליה
מאך לאמר מה זאת מהורת על המאכלים, ובזאת עצים רבים בכפלים,
אמרתי אני בלבוי לחתת מהם בשביili, וגם לך אתן מהם, ועתה גם לי גם
לך לא יהיה

כך היה במצרים. הגירה מלכתחלה הייתה לארבע מאות שנה, גלוות "על
אש קטנה". מה עשו המצרים? "הגדילו את האש", הכנידו את על השעבוד.
וסופם, שלא נהנו מכך, כי השעבוד הסתים במחצית הזמן, והקב"ה הוציא
את צבאותיו בכח גדול וביד חזקה, והמצרים נותרו חסרי נח ובלא מאומה,
כמצודה שואין בה דגן... י"ב ב"ה י"ב ב"ה

אין לדוחוק את הכן

"עובדות ועוזו אוחח ארבע מאות שנה
הגירה הייתה ארבע מאות שנה, ובפועל עברו במצרים מאותים ועשר
שניות בגדוד פדוער"

in wanted
, decreed
ite

ather
there,
there —
(26:5).

Divine

: without meaning
ies and a sense of
al calling, is no life
guided by Grandpa
s mission would be

Our children need
uper-being" in this
thing as "right" and
ecking personal gain
s and customers.
never get caught,
y be found through
citizen.

1; Sefer ha-Ma'amarim
Ad Bais Tamuz 5744)

וַיָּרֶד נָאָךְ — "He went
y Divine Decree.

spired? Why is it
igher standards of
ervance? Why is
liber of Judaism so

ral mood of confu-
on the conviction
nations has been
ine qualities and
scattered remnant,
o is it any wonder
rule supreme and

**צִבְעָנָה וְלֹמַד מֵהַבָּקֵשׁ לְבָנָן הַאֲרָמִי לְעַשׂוֹת
לְיַעֲקֹב אָבִינוּ שֶׁפְרָעָה לְאַגּוֹר אֶלְאֶל
הַזְּכָרִים וְלֹבּוּ בָקֵשׁ לְעַקּוֹר אֶת-הַכֶּל, שֶׁנָּאֹמֶר:**
**"אֲרָמִי אָבָד אָבִי, וַיָּרֶד מִצְרַיִם וַיָּרֶד שָׁבָב
בְּמִתְּחִי מַעַט, וַיַּהַיֶּשֶׁב לְגֹוי גָּדוֹל עַצּוֹם וּרְבָב":**
"וַיָּרֶד מִצְרַיִם" — אָנוּס עַל-פִּי הַדָּבָר.

CLASSIC QUESTIONS

• Why is the unusual term "Go out and learn" used? And how does this portion relate to the previous passage of the Haggadah?

RA'AVAN: The previous passage discussed how when "they rise up against us to destroy us...God saves us from their hand." The Haggadah now brings further proof for this statement: "Go out and learn," that we know this is the case from the fact that when Lavan sought to eliminate Ya'akov and his family, God saved them.

• Where do we see in the account of Ya'akov's life that Lavan "sought to eliminate everyone"?

SHIBOLEI HA-LEKET: Upon reaching Ya'akov, who had fled from his home, Lavan said "I am sufficiently strong to harm you," except that "the God of your father spoke to me last night, saying 'beware'" (Bereishis 31:29).

צָא וְלֹמַד מֵהַבָּקֵשׁ לְבָנָן הַאֲרָמִי לְעַשׂוֹת לְיַעֲקֹב אָבִינוּ — Go out and learn what Lavan the Aramean sought to do to Ya'akov our Patriarch.

Like every Torah text, the precise choice of phrase here hints to powerful lessons in our daily lives. A problem that affects some people is an inability to absorb new ideas because their current outlook is too rigid. Having "lived life" and gone through a variety of experiences, it is only natural for a person to make certain presumptions about human nature and morality, about what is "normal" and acceptable.

• Why was Ya'akov "compelled by Divine decree" to go down to Egypt?

SHIBOLEI HA-LEKET: Ya'akov would never have willingly gone to Egypt since he knew that it would eventually result in the slavery of his descendants.

RASHBATZI: However, it had already been decreed at the "Covenant of the Parts" that Avraham's children would live in exile in another land, as the verse states, "Your descendants will be strangers in a land that is not theirs" (Bereishis 15:13). So Ya'akov was effectively compelled to go.

LIKUTTI TA'AMIM U'MINHAGIM: From a literal reading of the Torah it appears that Ya'akov went down to Egypt willingly, and was not "compelled." (Even here, the verse states that "he went down," not that he was "brought down"). Perhaps this is why Rambam omitted this passage from his text of the Haggadah.

TORAS MENACHEM

Any new insight which challenges this firmly established outlook is intuitively rejected. The person finds it difficult to relate to ideas that do not sit well with his preconceived notions, which, as years pass by, are gradually carved in stone.

So the Haggadah teaches us: "Go out and learn." If you want to learn and be open to new ideas you first need to "go out" of your limited viewpoint of life. Cast away your preconceptions and you will find that your mind becomes greatly enriched.

(Based on Sefer ha-Sichos 5704, p. 91)

(15)

כבוד בטכניות, ח"ט ויו
לכין; ודעתם שלמכ"ן כ
כל מהפ'ן, כי כמלוּך
כלהן המכין מלחין פזען
לכ"ט, וכגד למחזני כ
ככל שונע מלחתם כ
ליך"ג) וכי נמי למפק
דוער מלהנעד) וזההו
בכינויו, כמשמעותו
ולבד, וכן כלון כסא,
גער יטוויס על סדרקי
ניין טפילהנו בפומו רק
סלקין סלט לאנדזון, ו
צעור פAMILIOT טיטו נו
אלטען טוח מהמת פל
מן סמליחות, יון כלון
ענטלינעט) מודען לול
פאנלונטהט) וגונס סלא
וולדס, כי סלט מוכך ט
פאנל גוד סלט ליטס (ט:
גוטן קלס, כבוד גדול כ
פאנלונטהט עד פאנט (גיא
כ"כ לעומת מלך כללים
קוקוס, ח"ט (וזמיס ק"ע
מלת סלט נס מלת סלן
אויניין יון סיוט ססוח וו
כבוד גנטי סלט, אה סחנ
סלוך וווחטט פול טז'
טפוג' וונגד נס עחהנט
כלמים (צטומת דנ"ה)
טלול יספיטים, וויט סולוּ
לכן סומיך יכ"ג וועלוי
קדומות כהמלה וממלחך רק
(וילס י"ד כ"ה) עם קדו
כמו ווומטן גס המכין וו
ויכללית סבבטי, וויס ג

שמות ב ג

כללים נחמלם ספוג סקירות המכילות וסופה. וטענו ע"י מצל כלש פוח ימ' מה צי' יטלה, סנה
זה קען מלדים ר"ל נ' מה ולמד מהני' סמלס נ' נכל' למת' ציט הלאים שופץ ומונגי' גאנטס (וילן ערקלנטנעם דיל' זילגנונגנומולט). ווועז יתכן טנטט מאקלה כי עד אבה זונז טטלן למ' סטס, כחטונג (טוקולר' כי) וויעו צי' וויל' חי' נטמאן הא' חי' מה טקולי' עליינט נ' סטעלען זונז גלווי' גוילס נ' טזאי', מאונס עמה' טו' נטס נטיג' מיליכיטס טרנישס ולענתה מה סטס, חוסו וויל' מלדים מה צי' וויל' מלדים, קליגל דלה' מה צי' נמי' נטס לדעתה מלדים, וויל' זונז זמיגע' וגלי' קדרוי' יט' הייזט להענין. וויל' הו' זקניז' זאיל' צי' טנס גלען זטס נמי' טלקוי' אספליטים, וטנס גלען יהיל' לבי' מאקיז' טכיגל, כהו' וויאן ירטהן, וכן כל'ן ווועז זויזי' זונז.

جیسا ہے

רבי אליהו אליעזר דסלר

יאמינו לעולם (שמות יט, ט) שבשמעם קול בלבבם אז יאמינו בתורה (בחינת משה, בן) ולא להיפן.

○

יש בני אדם הקובלים על מיעוט התרבות ה' שזמננו, המונע לדעתם את התרבות הש"ת; וטוענים שאלו נראו להם גלויים יותר גדולים וידיעות מעולמות העליונות - היו מצלחים יותר בעבודות ה'.

אכן טעות היא בידם. יתכן שהאדם יראה נסים גלויים, ותהינה לו ידיעות געלות מאד, ואך על פי כן לא ילמד דבר ולא יתעורר, וישאר שרוי בטומאתו וחטאיו כמקודם לכן.

מןין? פראעה!

עי' תเบ"נ על התורה (שמות יא, ט): "ויאמר ה' אל משה לא ישמע אליכם פרעה, בעבור שהיה ראוי שיפחד פרעה ועבדיו במכת הבכורות ווירא ממנו יותר מכל אשר בא אליהם, וכבר ראו את כל דברי משה מתקיימים בהם, בעבור כן הודיעו השם שהוא מחזק את לבו כדי שיירבה בו מופתו וכו'".

וכתיב עוד שם (י"ד): "וחזקתי את לב פרעה, בעבור שפחד פרעה מהם במכת בכורות וביקש מהם וברכתם גם אותן... על כן החזק לומר כי הוא יחזק את לבו להזוף אחריהם וכו'".

פרעה ראה מופתים גדולים ונוראים בגבירות הש"ת, ולמרות כל זה לא חזר בוגרushingו. במכת בכורות ובביס סוף היה ראוי בחזק הטבע שישבר לב פרעה מכובד המכיה, בלבדן הודיע הקב"ה שיחזק את לב פרעה כדי שלא יאביד ממנו משקל הבתריה, תעדין תישאר בו האפשרות לעמוד על דעתו על אף המכחות הללו. כי אין פירוש "ויחזק" שנintel הקב"ה ממנו את הבהיר, אלא אדרבה, שהשווא את משקל בחירותו.

למדים אנו מזה, שאף אם יראה אדם נסים גלויים, אין מזה כל הכרחה שלמד מהם. וכן אם ישיג גם את ההשגות היותר גודלות עדין אפשר שיטתה, כי יערו הרע יטענה.

ועוד עי' תเบ"נ סוף פרשת יתרו (כ, י): "כי לבעבור נסות אתם בא האלוקים... ולעתה הוא נסיוון ממש, כי הסיר מלבכם כל ספק, ומעתה יראה הישם אוהבים אותו ורוצחים כי ובמציאותו".

הרבי רוזאים אנו בהזה דבר נפלא עד מאד גם אחר קריעת שבעה הרקיעים במטה, תיריה והתגלות כבביה ה' באפונו שכמוhero לא ריה לא יהיה עוז לעולמים, בירנו גודיל כל כך עד כדי הסרת כל ספק באמונה - עדין קיימת אפשרות בלב האדם

נאמנות שיש

התחthon, יש
מהת לעולם,
ראיה במבט
זכרה גמורה,

ולך דור בא,
שנו מעשיהם
לחול הים,
ני ישראל".

עוושין רצונו
זרוחני למבט
עולם עומדת
ו הרוחני, מי
נפ' תכליתם
לא בילדתו
כל הבריאה
ושר הוא בה
סינויו לפניו
אים במקומם
עוד מהستر

הaicות היא
ר חול אשר
ס חול שלא
ו הוא במבט
דא".

האו ממיין
חמיין בחר
עמך גם בן

הגדה של פסח

גם את
גלוים
חניכא ו

אם
יקראו י
ויש
שבנסתו
וסיבות
המה, מ'
ומתרגש
גדרי חט
אבי
הרביה, ו'
לగמרי,
מי
יכול לח
בבהירות
בחשגתו
זוכה לאי
וניאקמין

כל
בש
משה ר'
ישראל
את חס
מה של
אנ
הקב"ה,
שגם מ

אם יעמוד בפני נסיון, שירצה להשליך כל זאת אחרי גיוו, ויבחר דוקא ברע ולא בטוב שנראה לו, ואדרבה, שם ממש מתחילה הנסינו.

יש ומתקבל אצלנו הרושם כי אילו היו דואים בעינינו נסים ונפלאות כמו שעשה הקב"ה לעם ישראל בזמנים מצרים הינו מתעלמים באמונותינו עד למדרגה העליונה. הנהנו סבורים שמוות הנסים עצם מעוררים ומובאים לידי אמונה.

אך באמת אין הדבר כן. מי שמדת הכרת הטוב אינה מפותחת אצלן ואין לבבו יודע כי עליו להיות אסיר תודה עבור כל דבר הניתן לו, לא תועර לאמונה גם ע"י נסים, מכיוון שארוט כוה רואה את עצמו במרכזה היקום וכי על כולם מונע להטיב לו ולשמשו ווחשוב כי גם הנסים עצם לא נתגלו אלא להקל לו בדרכ מילוי רצונו ותאותינו. ומה אם כן מחייבים אותו מעשיו הנסים הרי כל זה לא נוצר אלא לשימושו!

אדם הרואה לנגד עיניו רק את "עצמם" מבליל התבונן ב"הנותן", מה ייעילו לו הנסים לkrarat הכרת מלכו של עולם? הרי בכדי להעמתת מושג זה זוקף הוא להזכיר את ישותו העצמית ולהתבסל כלפי הקב"ה ובזה הרי אינו חופשי! ו McKrea מפורש הוא: "ובמדבר אשר ראית נשאך ה' אלוקיך כאשר ישא איש את בנו בכל הדרך אשר הלכתם עד בואכם עד המקומות הזה, ובדבר הזה איןכם מאמינים בה' אלוקיכם" (ובדים א, לא) "ובדבר הזה" סובב גם על "כאשר ישא איש את בנו" איןכם מאמינים, התורה הוכיחה את עם ישראל שאחד הגורמים לאי האמונה נעוץ באין הכרה שהקב"ה נشاءם כאשר ישא איש את בנו, קלומר: לא ידעו להכיר בטופול וביחס המיחזד שה' הניחם בזמנים מצרים. ובאותה מידה שחשר לאדם בהכרת הטוב ייחסרו לו גם באמונה.

כתב הרמב"ם (בפ"ח מהלכות טהרה התורה): "משה ובניו ע"ה לא האמינו בו מפני האותות, שהאממין על פי האותות יש בלבדו דופי, שאפשר שיעשה האות בכישוף... ואינה נאמנות שהיא עומדת לעולם, אלא נאמנות שיש אחריה הרהור ומחשבה".

מכאן, שתולעת הנסים אינה אלא למני שמאמין בלבדו הכה. מי שירצה שלא להאמין, לא יחסרו לו כל מיני אמתלאות אפילו נגד נסים גלוים.

ע"י רשי עיל דור הפלגה (בראשית יא, א): "וזדברים אחדים... דברים חדים, אמרו: אחות לאף ותרכז"ו שנה הרקיע מתומוטט, כשם שעשה בימי המבול כו'", הרי שתלו

- ה-
הายינו מוציאים
בא מכח הכרת
המוכב

- תא -
סוגי הנטסים

כפי

(18)

四

四

5

ג'ז

ב' ערך

הַמִּירָם

הה

וונס ני הילט טאכט למוטס כה ייטחו ווועז גאנזעט
בלוואר ווינגן נסס מומס כויע גאנטמאט זא טשבס כ' נסס
כאמס בעניאס דל קרייז יס סוף זונז זא פֿלְגָּמָּה זא
קייזס מא). הווען זאגראז זאל (טייר כוין) זאניכע סקינע זאל
למאן קאנז זאמז זאניכע זאל טרולל גאניכס זאניכס, זאניכס זאניכס,
זאניכס זאניכס זאניכס זאל ב'.

יג. דת' יציבו והיו. ט) מיל' אמרכין למד נס' שמתינו
תפקיד כמלה פְּנֵינוּ מומחים וולטקטיס אל' כ' סטמוא
נסטיך ווילטקו וו' אל' כ' וק' כו' מַהֲגָה (פ"ל ט') מיל'
כל'תך כמנחה פטיכ' וגור' לאחטפלל אל' כ'?

אלא אשר מוויס לסת מילוטים וכו'. שום מילוט א' מה) מפער
ונתנוון לכטול מכם כפוד מ"ב גלויה כ"ל מה
כברתוים מה מיניהם כוות כה' נ"ד כל הוקטן לחיותנו ו/or
נ"ד מולט מ') ננטש א' כו' ברכותם כ' ואלה כ' מילוט
כס' כ"ז כל יתכל ב' טס מחותם מכם נשלט, וכו' מוחה
נקוטים טהלה וכ' (פסוק י') ומתקי' לסת כ' פער
וכט דהו' כ"ג מ') גט מילוט תמן לפליקט במו' ביב' :

אור בחר

ר' לאמ' כוונת
וינו' מהות
למה בבחינות
תוניים דברילע
יחיה וגורי מל
בכמיס גוזעל
זוי מכך גוזת
איך מהמת כי
ונכניות צואת
כדי שטמבע
גוטשו לאיזוף
באהו טביה
העכו מקודש
סוח במחוק
ויש' זוגהכם
ויאס איז פער
כל טמבע
אלפילח וויל
ויא דמבה נל
שודם לימון
זאות דתמלך
וכבעם, וככון
לירע ולפודה
וואר ולפרצוב
הלויל סקרינ
טמבעים פער
טפינו טמה
ו גורי וכט
מלך בגונג
כבר מסעט
זוי כי צרי
שקלס אן
ס כי כויה
זוי ליל ביב
זוי ליל בכט
במגן כס
לפיטי בתמל
ויש פולקס
ויב. ופנס
זוי לאגרנו
ספה כס
זוי מוריין

שלא הספיק בזמנים של אבותינו להחמיר

בתורה מצינו ציווי מיוחד על שמירת המצוות מפני חימוץן: "ושמרתם את המצוות" (שמota יב, ז), ודרשו חז"ל במכילתא (הובא ברש"י): "רבי יASHI אומר: אל

זה ש"ב פה

אמר
א ידי

הנחת ר' שלום

תהי קורא את המצוות - אלא את המצוות, כדרך שאין מחייבין את המצוות - אך אין מחייבין את המצוות, אלא אם באה לעצך עשה אותה מיד".
וננה בפשטות אנו מפרשימים, שלא יחייב אדם את מעשה המצוות, ולא ישתחה בעשייתה - אלא יזרו לעשותה על מנת שלא תאביד ממנה. ואמנם ודאי כן היא הפשטות, אבל יש להוטף ששייכת שמירה מהחמורה גם באיכות המצוות, וכי שנבואר.

אה

ש היה
ו ברוז
יב. כד:

חי בני
הציל

ולמשל במקרה עצמה. הנה עיקר דין השמירה הלא הוא בעת עשיית העיסיה, שזו עשיית המצוות עצמה, ואילו כל מה שקדם לזה בקצירה ובטעינה לשם מצווה - זהו רק הידור מצווה, כי להלכה נפסק בש"ע שא"צ שמירה בשעת קצירה.
וא"כ, היתכן שאחד יהדר ויתיגע בעת הקצירה ובכל עת ההכנה למצוות, בשמירה ובכוונות לשם מצווה, ובבוארו אל העשיה עצמה - אל אפיית המצוות - יסיח דעתו וילך לו לטיל? פשוט שלא!!
וכך ממש הוא הדבר גם בשאר המצוות, עליהם רומז פסוק זה במסרו
"ושמרת את המצוות - המצוות", וכגון במצות שבת שבה אנו עוסקיםCut, ואשר אף בה נאמרה לשון "שמירה".

דהנה יש אנשים שבכל ימות השבוע דואגים הם לשבת וזכירים את השבת, מכינים וקונים בגדים ומأكلים לכבוד שבת, והרי הם מחייבים ממש דעתם ב"ש שכח השבעה היו אוכלים לכבוד שבת... אך לא עקרה, כשהבאה שבת עצמה - משום מה מתעלמים הם מעיקורה של השבת, חוטפים את התפילה ואת האכילה - והולכים לישון...

ר

שומן
חמיין

על"ז נאמר: "ושמרתם את המצוות" - ללמדנו לשמור את המצוות עצמה, ולא רק את ההכנה למצוות, כי מצווה הבאה לעצך - והוא כבר בדיון אחריו-ההכנה - אל תחמירנה!! שלא ירפו ידיך בעת העשיה עצמה, וחיללה תעשה לבסוף את המצוות באופן "חמיין", אלא - "ושמרתם את המצוות!!"

והנה פעמים רבות ניתן להבחן באנשים המלאים נמרצות לפני תחילת הזמן, כי גנוי תחילת המלחמות, הפט מתרגשים ומתכוונים לגנוי שמכוניותם אינן יוכנן לחנית אי לפניו היותה זו מצווה. אז לאחר שמניע הרעיון הגודל, מ"ל ה⌘טלהריה וההתרוגשות מתפוגגת ונעלמת, ואת מקומה תופסת הכבdotot...
ט נזקן

ט נזקן
ופר: אל

ר' ב

גנָה שְׁלִ פֶת

הגדת

עד

ברן

הַבָּ

וַיֹּאכַל

1

במילוי

מצור

ו

בָּה!!

נמצא

ובעצי

?

(שומו

להם)

מג'יד

ו

מצור

שנה?

?

היו נ

אביר

היה

ואף במצבות שבכל יום ויום - אפשר לראות אנשים שימוש מתלבבים באמרים "לשם י'חוד" קודם עטיפת טלית והנחת תפילה, עוצמים את עיניהם, מגביהים את קולם, ואומרים בעריבות מילה במילה, אך כשמגינים לבסוף לברכת "להניח תפילה" - מברכיס הם ב מהירות ללא כל כוונה... וכן גם ישנים המתלבבים בהודו, נרגעים בק"ש, וכמעט נרדמים בשמונה עשרה...

וכן מצויים אלו המתנוועים בזעע עצי יער מפני רוח באומרים ז' פעמים את מזמור "למנצח לבני קורח מזמור" קודם תקיעת שופר, ואילו בעת התקיעות עצמן, כאשר מהדרים לחזור ולהתקוע עוד כמה שיטות, והזמן מתארך מעט - עיניהם כבר נעצות מעוד לחלון...

גם מצוי בתפליות ה"ימים הנוראים" שمرבים לנגן בפיוטים, וכשמגינים אל העיקר - ולמשל אל היוזים ביוה"כ, כבר תש כוח הציבור, והגיעו משתלטת עליהם...

מי כן היה דרכו של היצור, למשוך את האדם להוציא את ההתלהבות על התקדמות וההכנות, עד שכשבא אל העיקר - הוא כבר נרגע ומרגש שעשה את הנזכר!! היצה"ר מוכן לתת לאדם להתלהב ולהתרגש בעת ההכנות למצוה - וב└בד שאות המצאה עצמה עשויה עשויה בקיירות נמלומדה!!

ולכן ע"ז הזהירנו הכתוב באמרו: "ושמרתם את המצאות", שלא נאבד חילתה את עצם המצואה!!

ופעמים שהיצה"ר בא ברמות אחרות אל האדם, ומזרזו לעשות דברים שונים שאינם נחוצים כלל, ובכך גורם לו לרופין אחד"כ בעת קיום המצואה. וכמו מי שרצץ למוקה לפני אמרית שיעור - במקום להchein עוד פעם ולסדר לעצמו את הדברים, או חזון ביום נוראים שמקדמים להיות ניעור בלילה - ומתוך כך בא לבסוף עייף אל העיקר, וגם על כן דא נצטינו: "ושמרתם את המצאות" - שנישמר מלאבד את העיקר!!

ומספר על אדם אחד שבא פעם אל הרוב, ובקש ממנו شيئاً למצאה עבورو חמישה ו'ח' שיצומו מחר ביום היאצ"ט של אביו, והוא ישלם להם עבור כך שcdr נאה. נענה הרוב ואמר לו: אם בעילוי נשמה לאביך תחפו, הרי שלצוטם - תצוטם אתה... ואילו את הכסף שייעד עבורי אביך - תתן לת'ח' שיקנו בו ואוכל להשיבע את נפשם ע"מ שילמדו טוב!!

פשתה	קפה	תורה לדרעת
	פסח שהיו אבותינו אוכליים וכו'. — כתיב בפ' בא (שמות יב:ח): זאכלו את הבשר בלילה הזה. ריש לעין אי במצרים גם אכלו החלב [חיית] צרי[ו] של קרבן הפסח, דהא לפני מתן תורה לא נאסר להן. ואין לומר שקיימו הthoraה לפני הנחינה, דהא נצטו שלא להותיר, וא"י לא נאסר להם, א"כ ע"כ דאכלו דהא אסור להותיר.	זינשטיין זצ"ל אבוחטנו" — ז, אמם עבדו סיבה שבקלות ה, שקיבץ את ז עובדים כלל,
	ואמר הגורי זצ"ל טולקוביץ דנראה דין כי שאכלו גם החלב, דכתיב שם בפסוק ט' כי אם צלי אש ראשו על כריעו ועל קרבו', דעתו שלם יחד עם החלב, וע"כ דנבלע החלב בהבשר. וא"י לא אכלו החלב א"כ גם הבשר לא היו יכולם לאכול דהא נבלע בו החלב, וע"כ דאכלו גם החלב.	ז זו פרישות ז וכו' — בס' טעמים על מה ימ' ; ב) מחתמת עשות בארכע הנזכרים לעיל: לעבור בלילה ר. "וזאת לחצנו" ז הказ, בגין מיד ז לא יצא ידי עין במחרש"א ת עשייחן. והנה ז אכר סתם לא ז יצא, ומה כין זנו עניין ועובדיה שוב הדבר נחלקו זמננו יצא, ויש זים הוא השליט זין שמצו דומית ז' ישעיבוב קדם ז' טען ז' שפערדו ז' דלאן, דריינז ז' חזון ויעזרו לכבר מדור אחר
	לפייכן אנחנו חיים להודות וכו' הוציאנו מעבדות לחריות וכו' ומ��ליה לאור גדוול וכו'. — יש לבאר, כי הנה ידוע מ"ש הרמב"ז (בראשית מה:כ) עה"פ "וַיָּפֹרֶב לְבָנָו", גאנטל לבו ונטקה נשימתו, כי פסקה תנוועת הלב ונעשה כמות. והענין ירוע, כי בבאו לאדם שמחה באופן פחאותין, יהי' הלב נרחב ונפתח פטע פתחאים, והחוות התולדי יוצאת וכו'. ולבן הווקים והלושי הכח בבאו להם שמחה בפתע פתחאים יתעלפו ויבאו לידי סכנה, עיי"ש. וכן הוא בונחיק (פ' יתרו דף פ"ג ע"ב): אמר ד"י יצחק, בא וראה, דרך העולם כשהבא הדודה לבן אדם באופן פחאותין, לא יכול לטбел ורוחו יצאת מיד, א"כ נודע לו הדבר לאט לאט, עיי"ש. וכן אמרו בגמ' נetchotot [בבנ'] במעשה של ר' חנינא בן חנינאי, שנעדן מביתו שחitem עשרה שנה מפני שהלך למדוד תורה בבייהם". וכשכננס לביתו פתחאים, נשאה אשתו את עיניה, וראתה אותו, ומיד פרחה נשמהתה. אמר לפניו: רבענו של עלים: עניה זו, זה שכיה? החפלל עלייה וחיתה, עיי"ש. והנה אף מי שיזעצא פתחאים מאפה לאור המשש, מרחפת עליך סכנת עordon, כירעו בטבע והחווש עיר על זה. והקב"ה הгин עליינו בחמלתו, ואך שיצאנו פטע פתחאים מאפה לאור גROL, לא נפקד מן איש ולא נזקק שם אדם מישואל, כי גבר עליינו חסדו. (הגראי שפרבן בש' תחילה לדוד על ההגדה, מונא נפנותו עזבוני)	✓
	דפעיד נוצצים עוגות מצות בפסח (בפיוט זובגן ואמרותם וכלה פסח"). — כתיב הגורי טויזקון זצ"ל בהגדת השיר והשבח: היינו, שאברותם האכיל את המלאכים "עוגות מצות". ובולוטנא אמר זמצות אפה" — וממה נשיגין: נראה לבאר ע"פ דרשת ה"ל, שעדרלה שבעה המלאכים שדרכם דין ריב פשתה יאן אכלו במעות מכסה. אבל אברוד אמרני נון: להם בערך פשתה עוגות. היינו פצר עשיריה [ששולושה בשכלה], עיין קלכים א' ז' זטלא אף קב"ה בכך ומעט שבן בצעחה וגוי עשי לי ממש עז' ז' פכזין עז' הי' בחרום דיבם וכבר היה אסיך לא אכיל לא חמן ולא מצח. וברוחו לישם בור כטה דיקים	

The others respond:

Blessed be [our God], He of whose bounty we have eaten.

The leader repeats this response and all continue.

Blessed is He and blessed is His Name.

(If the zimmun is not said, all begin here.)

Blessed are You, Lord, our God, King of the universe, who, in His goodness, feeds the whole world with grace, with kindness and with mercy. He gives food to all flesh, for His kindness is everlasting. Through His great goodness to us continuously we do not lack food, and may we never lack it, for the sake of His great Name. For He is a [benevolent] God who

and discouraged any form of laziness, we moderns pride ourselves that we have emancipated ourselves from this Puritan ethic. The realities of our society and our economics are such that we worship at the shrine of the short-cut. Honor and glory and riches await the man who can find the way to save one step in any of our many industries, or devise one small procedure in how to save work in transportation or communication. This is not to say that work as such, certainly unnecessary work, has any special inherent virtue. Some forms of work, indeed, may be demeaning. But our problem is that we have confused work with effort; we assume that just as we ought to seek to shorten the load of work, so must we be exceedingly sparing with the expenditure of personal effort.

As a result not only our economy but our very culture is affected by this psychology of indolence. Hence there are all too many of us who despair of laboring through a reading of the classics, so we seek out "classic digests" that give us the skeletal plot alone — enough to make for educated conversation, without allowing us to become truly educated. Even religion has suffered invasion by the idolatry of the short-cut. Ordinarily the highest state of religious experience is that of ecstasy, a state that is attained only through long and arduous spiritual training and mystical meditation and profound contemplation. But there are those who attempt to achieve the height of ecstasy through a short-cut, by taking drugs. This is where we go wrong: our desire for easy triumphs and our penchant for quick victories.

בריר (בשרה אללהינה) טעאכלנו משלו ובטבו חינן.
בריר הוא וברורה שמן.

כאי יומן מחרים כא'

בריר האה יי אללהינו מלך השולם, הו אה העולם כלו
בטבו בTHON בחדק וברמיימים, הו אָנוּן קְדַל בָּשָׂר,
בי לערום חסדן, ובטבובו הגדול תמיד לא הַקְרֵב נא, אל
יחסר לנו מחרון לטולם געד. בעבור שמך, כי הוא

בריר יהו Jewish law declares that after we partake in food we are to recite a blessing, a berakhah altaronah. Different foods require different concluding blessings. There are seven famous species of food for which the Land of Israel has been praised. These include such fruits as olives and pomegranates, dates and figs, and so on. These seven foods require the concluding blessing known as a berakhah altaronah, and is an abbreviated blessing which includes within itself a concentration of three longer blessings. It is only bread, however, which takes the full form of the three regular concluding blessings which we know as the saying of Birkat ha-Mazon (which, in the Halakha, is also known as a form of shirah). What is the difference between the seven species and bread?

My revered teacher, the late Rabbi Joseph B. Soloveitchik, explains with the seven types of fruit, the human being merely harvests; it is God who does most of the work, as it were. The fruit grows by the laws of nature that is to say, by the will of God. The person is passive during this time. He merely has to gather it in. Bread, however, is much different. Here the wheat grows by itself, but it is up to the human being to do most of the work: harvesting and grinding, sifting and kneading, and the whole procedure of baking. It is for this reason that only bread takes the longer concluding blessing, the full expanded complete form of shirah.

The importance of this principle can hardly be overrated. Indeed, we are not always sympathetic to this doctrine. Whereas America was settled and developed on the basis of an outlook which cherished work for its own sake,

"חדר גדייא"

ההיסטוריה בפואז

חדר גדייא הוא נושא של אכניה, שבא להציגו בנו את ההיסטוריה שיש דין ויש דיין, תורה הנמלול פעולת. יש ספר ויש עונש, כפי שמכבטה את הרמב"ם בשלושה-עשן עיקרי האמונה: "אני מאמין באמונה שלמה שהבורך גובל טוב לשומריו מצוחתי ומעונייש לעוברי מצוחתי".

זהו סיפורו של ההשגה העלילמה שהיא השמחה פרטית, והבא למד שלעתים אין לשאול למה ומהו, כי לא מקבלים פטורן

אבלאך בפרשפקטיבת השם זמן. כשאתה רואה את החותול טורף את הגדי - אתה עוד לא רואת את הכלב המשלט לו כגמולי. כשאתה רואה את הכלב מתעבר על ריב לא לו - עד今 אכן רואת את האלה הניחתת עליו, במקום אחר, בשעה אחרת, אולי כעבור שנים. ורק מי שיש לו מבט לאחרר, רטרופקטיבי, רואה את הפואז איך הדברים מתגבשים, משתלבים זה בזה, מקבלים את הימיד והמשמעות. על כך הזכרנו לעיל, שהיה התהום סופר דושן את

הכתוב: "יראית - את אחורי", אלום יופני - לא יראו".

קורחה לעיתים שאדם אישור למוטס או לאוניה ואלה יצאו בלאדי. בשעת מעשה נדמה לו שחרב עליו עולמו, ולאחר מכן הוא שומע שהאהור הזה הציל את ימי כי אותו מוטס או אותה אוניה לא הגיעו בשלום לעידם.

ועל כך אומר הנביא ישעיהו: "אווז ה' כי אנפת בי... ישוב אף ותנחמני" יב. א) - אני מודה לך שנחתתי בחרון אף, משום שגמ מה שנראה לי באוטו רגע ככעס מצידך וכעונש המוטל עלי, ודוקא זה היה לטובתי והציל את חי, ולאחר מכן הבנתי זאת.

משופר על דבר משה סופר, בעל החותם סופר, שכאשר היה צער למד במייצ', והוא סמוך על שולחנו של גביר יהוד. באחד הימים השתקנו בבית קבוצה של חילילים ורומים ועשה בו כבתוך שלהם. הדבר היה עצנים בעיני בני הבית. אלום רב כי משה נתה קירבה אל אחד החילילים, הסביר לו פנים ונרגע עימיו בסבלנות ואורך-רוח. שלושים שנה מאוחר יותר, היה הצער היהודי רפה של פרשברוג המעלירה, והימים ימי מלחה בין רוסיה וצ'רפט, והה שונאיו של הרב היהודי הלשינו עליו בפניהם השליטים כאלו הוא בוגד במדינה, והוא אף מובא למשפט צבאי. להפתעתנו, קורא לו ראש השופטים אל לשכתו, והוא מגלה שהמדובר באותו חיל גורמי לפני שלושים שנה... הלה אומר לו: "זההיתי אותך לפני שמאך. אני זוכר שהיית היהודי

שהארת לי פנים באותו ימים. ואני בטוח שאדם כמוני לא מסוגל לבבנוד או לדגל. אמרו לי את האמת, ואני מאמינן לך".

כך ניצל החותם סופר ביכולתו חסד שעשה שרתה שנים קדDEM לבן, כפי שאמר היחסם מכל אדם: "שלחה לתמן על פני

הימים כי ברוב הימים תמצאננו" (קהלת יא. א).

לפני כעשר שנים לימדו להזכיר שם שהapk למפורסם בעולם כרלו - הנגרל קולין פואול, ומטכ"ל צבא ארץ-הברית. סופר לי יודיך והודי מנוי יורק. כי הוא נכנס במסורת השדולה היהודית בושינגטן אל הרמטכ"ל, והנגרל פואול, שחום העור, פונה ואומר לו באידיש: "וואס מאכט אייזו?" (=מה עשו יהודין) ההדרי חשב שהוא חולם... הם ממשיכים לשוחח, באידיש, והנגרל מספר לו כיצד בצעירותו היה נער חסר כל, בברונקס שבפרבריו ניו יורק. הוא הביא משלוחים לבטים, וכחם לביטים של זוג יהודים מבוגר שלמדו להכיר אותו, והתנדבו למן את ימיודו באוניברסיטה בניו יורק, וכך התקדמים עד שהapk לרמטכ"ל צבא אורה"ב. הוסיף פואול: "נסבעתי לעצמי, שלעולם לא אשכח את מיטיבי, ואם אי-פעם אגיע לכך שאוכל לשלם להם - לא אשכח אותם. ובמלהמת המפוץ, שהגנני בין היהוד על אזורי מדינת ישראל, לא

עוולתי לשבוע לרבע את הזゴ היהודי שהיטיב אותי..."

הפיוט "חדר גדייא", המבetta אמרו את רעיון הפואז העולמי, נבחר לסייע את ההגדה, כדי לומר שם במנרים, מי שהיה רואה רק קטע בתמונה - כמו למשל את הקטע שהפסיקו לתת לישראל חומר לבנים, והם חוויבו ללקוט קש בעצם בלבד לנורו מה תפוקה הימית - היה סבור שהחכם הורע, ואך לא בשמיך, הרע לעם הזה והצלל לא עצלת עמך ושותה, ה, אלום לאחר זנון הדברים קיבלו ממשמעות.

בפיוט זה ינו נורדים מליל-הסדר, בביטויו لكن שהקדוש ברוך הוא צופה כל הדורות וכל ההיסטוריה, ומשלים לאייש כמהשה שיש מטרה עליונה של קום אלקיות בעולם, יש דין ויש דיין. וכן אנו עם שאומר כל בקר בסיסים תפילה השוריה: "אין אלוקינו", בטרם אוו שואלים: "מי אלוקינו". רק לאחר שהצבנו את סימן הקရיה: "אין אלוקינו" אנו מרשים לעצמנו להזכיר את סימן השאלה: "מי אלוקינו?" זו הפעם היחידה שתשובה קודמת לשאלת. כי האמונה של "אין אלוקינו", אותו "אנכי ה' אלוקיך אשר הוועתיך מארץ מצרים מבית עבדים", היא סגירת המעיל כאן, במילוי: "זאת הקדוש ברוך הוא" הבאות בסיום הפיוט חדר גדייא, סיוםה של ההגדה.